

Резнєва М.Д.

*аспірант Український державний університет фінансів
та міжнародної торгівлі*

ВИЗНАННЯ DE FACTO TA DE JURE

Визнання, за словами Лорімера, є основою всього міжнародного права. Перші прояви цього інституту можна побачити у Середні Віки, коли будь-яке політичне об'єднання, для того щоб отримати незалежність, потребувало визнання Папи Римського. Коли вплив Папи Римського ослаб наприкінці Середніх Віків, подібну роль почала відігравати Європейська олігархія Верховної Влади (*European oligarchy of Supreme Power*) на початку 19 століття. Цю владу уособлювали Австрія, Велика Британія, Росія та Пруссія, а згодом і Франція. У сучасній практиці право на визнання залишається виключно за виконавчою гілкою влади держави.

З визнанням держава також підтверджує свій статус у світовій спільноті. Але це в жодному разі не означає, що держава створюється завдяки визнанню, адже вона існує й до її визнання з боку інших суб'єктів міжнародного права. Навіть за відсутності визнання держава має всі права та атрибути суверенного утворення, але лише після акту визнання, новостворена держава може реалізувати ці права безпосередньо з іншими суб'єктами міжнародних відносин. У взаємозалежному світі, де постійна взаємна співпраця між державами є життєво важливою необхідністю, визнання є не лише корисним, а й вкрай необхідним. З іншого боку, цей інститут сильно постраждав від нестабільних політичних відносин та легковажних політичних рішень; саме тому інститут визнання став одним з найбільш проблематичних у сучасному міжнародному праві.

Питання визнання *de facto* не є новим, адже воно було притаманне практиці держав протягом минулого століття. Визначення «визнання *de facto*» є неоднозначним, відповідно не існує консенсусу думок щодо його точного юридичного значення. Окремі представники англійської доктрини міжнародного права розглядають цей термін як мовчазне визнання; інші — як умовне або тимчасове визнання, вважаючи, що його основною рисою є можливість відкликання. Однак, визнання *de facto* займає суттєве місце у міжнародно-правовому інституті визнання. Згідно зі Старком, у наш час широко застосовується практика, яка передбачає визнання *de facto* перед визнанням *de jure*, особливо в ситуаціях, коли законний уряд поступається новому революційному режиму.

Терміни «визнання *de facto*» та «визнання уряду чи держави як *de facto*» належать до двох різних правових категорій. Якщо перша описує характер акту визнання, тоді друга — характер того, що визнається. Однак, говорячи про вищу юридичну та політичну владу, варто зазначити, що ці дві категорії ототожнюються та ці поняття часто вживаються як взаємозамінні. Згідно з Резолюцією, прийнятою Інститутом міжнародного права (*Institut*

de Droit International) у 1936 році: «Визнання *de facto* нової держави є результатом недвозначної заяви з боку держави, що визнає, чи акту, який має на увазі намір визнати нову державу, такого як угода чи *modus vivendi*, маючи обмежену ціль чи тимчасовий характер». Також, «визнання *de facto* нового уряду проявляється у: 1) недвозначній заяві; 2) підписанні угоди, яка має обмежену ціль чи тимчасовий характер; 3) підтримці відносин з новим урядом з метою збереження поточних справ».

Визнання *de jure* часто називають аббревіатурою терміну «визнання уряду чи держави *de jure*». Такий погляд поділяють Ноел-Генрі, Херві, Лаутерпахт та Скелле. Хоча він є загальноприйнятим для багатьох юристів та політичних діячів, він не відображує стан сучасних міжнародних відносин. Термін «визнання *de jure*» призначений виражати судження щодо легітимності влади не з точки зору конституційного права держави, яка визнається, а з точки зору міжнародного права. У справі Тіноко було доведено, що Уряд Тіноко не можна розглядати як уряд *de facto*, оскільки він не був заснований відповідно до Конституції Коста Ріки 1871 року. Визначення, яке дає Монтаг Бернар та яке часто застосовують у судових рішеннях звучить наступним чином: «Уряд *de jure* є таким, на думку особи, яка використовує термін, який володіє суверенною владою, однак у даний час може бути позбавлений цієї самої влади».

Зазвичай визнання *de jure* є повним і завершеним. Воно відзначає прагнення держави вступити в офіційні зносини з новим суб'єктом міжнародного права. Таке визнання є ширшим, ніж визнання *de facto*, яке має на увазі «невизначений статус з невизначеними відносинами з іншими державами і передбачає створення непорозумінь у майбутньому». Під терміном «уряд *de jure*» зазвичай припускають легітимний уряд у міжнародно-правовому значенні, а саме такий уряд, який здійснює одноосібний контроль над усією територією держави.

Згідно з практикою Великої Британії, потрібно відповідати трьом умовам для того, щоб новий уряд чи держава були визнані *de jure*. Цими умовами є:

- обґрунтована гарантія стабільності та сталості;
- отримання урядом загальної підтримки населення;
- здатність та прагнення уряду дотримуватись своїх міжнародних зобов'язань.

Згідно з думкою англійського юриста Сміта, умовами для визнання нового режиму в якості уряду *de jure* є не лише здійснення ефективного контролю над більшістю території держави, а й той факт, що він повинен бути стабільним.

В останні роки, визначаючись з тим чи розширювати критерії щодо відповідності стосовно визнання, Сполучені Штати розглядали три наступні умови: 1) ефективний контроль; 2) стабільність; 3) дотримання міжнародних зобов'язань.

Міжнародно-правовий інститут визнання є дуже проблематичним, оскільки він не є кодифікованим. Питання визнання *de jure* чи *de facto*

повністю залежить від політичного курсу держави. Однак, практика показує, що цей інститут застосовується постійно, та робить вагомий внесок у сучасні міжнародні відносини. Проблематичним також є те, що критерії чи правила щодо визнання не закріплені в міжнародно-правових нормах, а існують лише як звичай. Це дає змогу зробити висновок, що кодифікація інституту міжнародно-правового визнання є однією із найактуальніших проблем сучасної юриспруденції.

Плотников А.В.

*ассистент кафедры международного права
и международных отношений*

Национальный Университет «Одесская юридическая академия»

К ВОПРОСУ О ЗНАЧЕНИИ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВОСОЗНАНИЯ В УСЛОВИЯХ ФРАГМЕНТАЦИИ МЕЖДУНАРОДНОГО ПРАВА

Современное международное право развивается в условиях фрагментации, то есть, выделения в его составе особых правовых режимов, часто не соответствующих и даже противоречащих друг другу. Явление фрагментации имеет место в двух плоскостях — выделения региональных международно-правовых систем по образцу европейского права, и выделения особых правовых режимов, создаваемых отдельными международными институтами, примером чего может послужить режим Международного Уголовного Суда. В настоящий момент, проблема фрагментации является общепризнанной в международно-правовой мысли; на актуальность этой проблемы неоднократно указывала и Комиссия по международному праву ООН.

Представляется, что не последней причиной фрагментации является разница в понимании самого термина «международное право», характерная для различных правовых культур. По мнению такого выдающегося доктриналога как И.И. Лукашук, международно-правовая мысль была слишком долго сконцентрирована на разрешении отдельных частных задач, причём не уделялось должного внимания теоретическому осознанию и развитию всей международной системы в целом. Результатом этого стала разница в подходах к построению международных норм, демонстрируемая представителями различных правовых традиций. Отсутствие должного взаимодействия при создании региональных международных норм способствовало выделению региональных международно-правовых систем. Безусловно, данный фактор является не единственной причиной фрагментации международного права. Такая фрагментация является, в первую очередь, результатом международной политики, проводимой с помощью международного права. Однако не следует умалять и значение международного права в построении этой